

Hembygds filatelisten

Tidskrift för hembygdsfilateli

Nr 3 2013
Årgång 30

swestamp

Stämpelauktion

1 december 2013

Gustaf Cervins
(1932-2013)

Oscar II-samling
Bok och koppartryck
Med så gott som
samtliga av de kända
oscarrariteterna

Espinåra

Karlsfält

Segeltorp

Vestra Hästholmen

Swestamp AB

Ejdervägen 50, 12349 FARSTA

swestamp@hembygdsfilateli.se

Oscar

Innehållsförteckning

Riksföreningen för Hembygdsfilateli	3
Ordföranden har ordet.....	4
<i>Anders Bock</i>	
Hälsingland – Vår kära hembygd	6
<i>Åke Persson, Bollnäs och Ljusdals filateli- och vykortsförening</i>	
Notiser ur Fryksdalens post- och stämpelhistoria	11
<i>Hans Allan Löfberg</i>	
Postkontoret Löfvestad	18
<i>Nils Ivar Johansson</i>	
Tidig järnvägspost – Norra stambanan och Uppsala-Gävle järnväg 1866-81	20
<i>Lars Wester</i>	
Den nya boken om DALARÖ, samt lite minnen och tankar om hembygdsfilatelin igår, idag och imorgon	28
<i>Lars Liwendahl</i>	
Ny litteratur	36
UPPFRIM 2013.....	37
Program för 30-årsfirandet 30 oktober	38
Hässleby sanatorium	40
<i>Bo Dahlner</i>	
Stämpelnytt	41
<i>Hans von Euler</i>	
Hembygdsfilatelisterna 1983-2013	42
<i>Gustaf Ankarcrona</i>	
Möten hösten 2013 & våren 2014	44

Hembygdsfilatelisten

TIDSKRIFT FÖR MEDLEMMAR I RIKSFÖRENINGEN FÖR HEMBYGDSFILATELI

Material till nästa nummer kan skickas till redaktionsgruppen (se sid 3).
Tidskriften utkommer i februari, maj, september och december.

MANUSSTOP FÖR KOMMANDE NUMMER

1/10, 20/1, 1/4 samt 20/8.

INLÄMNINGAR SÖKES OMGÅENDE!

Sälj i gott sällskap!

Vi söker inlämningar till våra kommande auktioner.

- * 3 november 2013: Frimärkssamlingar & Partier
- * 22 december 2013: Onlinekvalitetsauktion
- * 1 mars 2014: Kvalitetsauktion

Passa på att sälja i gott sällskap! Kontakta oss för inlämning eller för att få din egen katalog i brevlådan.

Box 1515, 411 41 Göteborg
0708-10 68 03, 031-44 95 35
stenquist-thematics@telia.com
www.swedishstampauctions.com

FRIMÄRKS-
AUKTIONER
I GÖTEBORG AB

Riksföreningen för Hembygdsfilateli

RIKSFÖRENING INOM SVERIGES FILATELIST-FÖRBUND

Styrelsen

Ordförande

Anders Bock
Runebergsgatan 3
114 29 Stockholm
08 - 739 26 78, 0708 - 49 06 39
e-post: anders.bock@comhem.se

Vice ordförande

Kent Karlsson
Pyrolavägen 13 4tr
181 60 Lidingö
08 - 766 01 85, 070 - 370 25 03
e-post: kk.karlsson@comhem.se

Kassör

Leif Ledmyr
Jägarstigen 71
181 46 Lidingö
08 - 765 02 69
e-post: leif.ledmyr@telia.com

Sekreterare

Gunnar Zetterman
Siargatan 15, 2tr.
118 27 Stockholm
08 - 642 40 48
e-post: gunnar@smpps.se

Vår webbsida & e-post

www.sff.nu/hembygdsfilatelisterna
e-post: hb.filateli@telia.com

Ledamot

Bo Dahlner
Sörgårdsvägen 20
163 52 Spånga
073-905 7801
e-post: dahlner@duv.se

Suppleanter

Hans von Euler
Skiljevägen 11
182 56 Danderyd
08 - 753 43 86
e-post: hans.euler@telia.com

Göran Heijtz

Box 19541
104 32 Stockholm
arb. 08 - 10 83 62, bost. 08 - 10 74 01
e-post: goran@novastamps.com

Redaktionsgruppen

Anders Bock
Bo Dahlner
Anders Pleijel
Gunnar Zetterman
Siargatan 15
SE-118 27 Stockholm
e-post: gunnar@smpps.se

Årsavgift

Årsavgiften är för närvarande 100 kr.
Föreningens PlusGiro: 98 86 28 - 4

Ordföranden har ordet

Du håller ett jubileumsnummer i handen. Riksföreningen för Hembygdsfilateli firar i år sitt 30-årsjubileum. Nu kan ju 30 år tyckas vara en kort tid att fira. Många av vårt lands filatelistföreningar är betydligt äldre än så. Men med tanke på vår livskraft och vårt stora antal medlemmar finns det all anledning att fira vårt jubileum med stolthet även om vi inte är äldst.

Vid ett jubileumstillfälle finns det anledning att också titta bakåt. Fler artiklar i jubileumsnumret gör det. Det är viktigt att inte glömma vad som hänt fram till idag.

Just därför håller styrelsen på att upprätta och systematisera sitt föreningsarkiv. Det betyder att vi ser till att alla handlingar som på något sätt berättar om vad som hänt föreningen under dessa 30 år ordnas och förtecknas. Det kan röra sig om allt från årsmötes- och styrelseprotokoll till någon enskild medlems

minnesanteckningar. Har du i dina gömmor något som handlar om föreningens verksamhet under de gångna åren eller något som du vill berätta om så vill vi gärna få ta del av det. Ingenting är för obetydligt. Tiden går fort och det är lätt att glömma. Hör därför av dig till mig på min mobil 0708 - 49 06 39 eller e-post anders.bock@comhem.se eller per post Runebergsgatan 3, 114 29 Stockholm.

Så vill jag tacka er alla för detta jubileumsnummer. Redaktionsgruppen och framförallt Gunnar Zetterman, styrelsen, alla artikelförfattarna, våra annonsörer men sist och inte minst alla medlemmar – utan er hade det inte blivit något jubileumsnummer eller något jubileum överhuvudtaget. Stort tack! Nu ser vi fram mot många nya aktiva och spännande år i Riksföreningen för Hembygdsfilateli.

Anders Bock

Välkommen till
Årets enda frimärksutställning

UPPFRIM 2013

Regional utställning som arrangeras i Fyrishov Uppsala

fredagen den 11 oktober kl. 10-17

lördagen den 12 oktober kl. 10-16

Samtidigt arrangeras ungdomsutställningen

UPPFRIMUNG 2013

Handlarmässa, postverk, minnespoststämpel mm.

För ytterligare information: Ulf Rick 018-22 40 47, 0765-04 12 49,
08-51 94 12 49 (arb.) eller Bengt-Göran Österdahl 0722-404 404, bgos@telia.com

Stämpelfynd?

Vi har 2 auktioner varje år
och uppnår topp-priser!

För inlämningar kontakta oss per telefon
eller gör ett besök på kontoret

**Frimärkshuset
Skandinavisk
Filateli AB**

Hälsingland – Vår kära hembygd

Åke Persson, Bollnäs och Ljusdals filateli- och vykortsförening

Denna artikel är en skildring av händelser från filatelistföreningarna i Bollnäs, Ljusdal, Hudiksvall och Söderhamn i Hälsingland.

Pionjär och först med att samla sin hembygd var Sune Hedblom, som fick flera fina utmärkelser både i Sverige och utomlands för sitt exponat "Hälsingepost". Hedblom forskade om den unika kommunikationsleden Söderhamn–Bollnäs järnvägar med den ovanliga biljett/nummerstämpeln.

Vid uppstartsmötet för bildandet av en Riksförening för Hembygdsfilateli på Postmuseum var vi flera från vår räjong som deltog med debattinlägg.

Rune Hansson-Joghans, dåvarande ordförande i Ljusdalsföreningen, tog på 1970-talet kontakt med författaren då han visste att jag systematiskt noterade alla stämpelavtryck med Hälsingean knytning samt bedrev allsidig forsk-

ning och dokumentation på Postverkets centralarkiv i Stockholm.

Detta utmynnade 1982 i en hand- och arbetsbok¹ på nära 100 sidor i A4-format, där första och sista kända stämpelavtryck var förtryckt och upplagt så att man själv kunde fylla i och dokumentera kurseringstiden på respektive stämpel.

Denna arbetsbok i all sin enkelhet (stencilform) blev en stor succé. Trots att nära 400 exemplar i tre olika upptäckningar togs fram blev den slutsåld. Även från utlandet kom det beställningar, bland annat 10 exemplar till Nederländerna.

¹ Persson, Åke: *Hälsingland – Postanstalter och stämplat år 1819-1982, En hand- och arbetsbok av Åke Persson. Ljusdals filateliförening, 1982 - 85.*

Arbetsboken bekostades av Ljusdalsföreningen och blev underlag för den dokumentationsgrupp som bildades. I gruppen var även Gästrikföreningarna i Gävle och Sandviken representerade, eftersom både Gästrikland och Hälsingland ingår i samma län – Gävleborg.

Dokumentationsgruppen träffades en till två gånger per år i nära 30-års tid. Stämpeldokumentationen finns nu på CD-ROM efter ett omfattande arbete av Kjell Bjurman.

Borrsjö och Hansson gav 1981 ut ett häfte² om lantbrevbäringen på linjen Ljusdal – Gunnarsbo i samband med en utställning om denna linje.

År 2007 gav Gunnar Åberg ut en mycket omfattande bok³ om Gästriklands posthistoria, stämplat och frimärken.

Flera större auktioner har arrangerats av Bollnäs-föreningen med mellan femtill sextusen objekt. Vid ett tillfälle var vi störst i Sverige, vilket gav eko inte bara svenska frimärkskretsar utan även utländska – "inte illa av en liten förening". Katalogerna trycktes i upplagor på 3000 exemplar, där de flesta objekten avbildades. Men för närvarande nöjer vi oss med mindre klubbauktioner.

Sune Hedblom och Bengt Helin var flitiga auktionsbesökare runt om i

² Borrsjö, Nils Johan & Hansson, Rune: *Något om lantbrevbäringen på linjen Ljusdal-Gunnarsbo. Ljusdal, 1981, 7 sidor, ill.*

³ Gästrikland: *Posthistoria, ortstämplat och frimärken 1636-1999, av Gunnar Åberg i samarbete med Bengt Larsson, Anders Weiss, Hans Åkerlund och Sören Östling. Falsterbo, 2007, 192 sidor, färgill.*

Sverige. De fick en särskild inbjudan till Frimärkshusets första auktion på Grand Hotell i Saltsjöbaden, där alla blev bjudna på middag av Frimärkshusets grundare Einar Lundström.

En deltagning i Frimärks SM år 1992 anordnades av Bollnäs. Det var ett Mastodontarrangemang. Stor auktion med visning hos Filatelisten i Stockholm, frimärksutställning med guldbelönade exponat, ballonguppstigning med ballongpost och hästdragen postdilgens med postmästare från Nølsya representerande Färöarnas postverk. Färöarnas fågelberg med frimärken och autentiskt ljud från fåglarna gick till final i Globen i Stockholm, där Bollnäs-föreningen blev delad vinnare med sitt omfattande arrangemang i hård konkurrens med föreningar från hela Sverige.

På SOL-PHIL 93 i Solna blev min samling "Hälsingland postal dokumentation" utsedd till bästa exponat och tilldelades en guldmedalj plus Postiljonens

förnämliga vandringspris Silverryttaren⁴. Detta var för mig överraskande, men för hembygdsfilatelisterna en viktig språngbräda till att bli rumsrena i större sammanhang. Vid prisutdelningen sa Lars-Tore Eriksson till min fru Birgit: *"Mycket bra för hembygdsfilatelin och roligt att en person med mindre plånbok blir tilldelad detta fina pris"*. Jag minns också Karl-Erik Stenbergs ord vid en tidigare utställning: *"Bra att hembygdssamlandet kommer mer och mer, annars finns risk för frimärksutställningarnas överlevnad i Sverige"*.

Flera prominenta föreläsare har gästtat oss i Bollnäs, bland annat Helena Obermüller Wilén, Czesław Ślania, Sigurd Tullberg, Göran Heijtz och Karin Svahn.

Under 1950- till 1980-talet bedrevs en betydande ungdomsverksamhet av Hälsingeföreningarna.

Flera resor till utställningar utomlands har gjort. Vi har besökt Indien, Frankrike och i år var ett tiotal medlemmar från Bollnäs på Nordia 2013 i Garðabær på Island.

Otaliga större som mindre Hälsingeträffar har avhållits under årens lopp på olika orter. Årets träff/våravslutning med auktion blev mycket lyckad. Holmgren Frimärken bjöd in länets föreningar till

⁴ Silverryttaren är ett vandringspris instiftat 1977 av Postiljonen AB. Silverryttaren, en ridande postiljon i gediget silver, är tillverkad av silversmeden Kjäll Arne Sahlin. Vandringspriset åtföljs också av ett diplom samt en medalj av artonde storleken i silver som förblir vinnarens (redaktörens anm.).

natursköna Acktjärarna med tipsslinga, lotterier, guidad visning av 1600-talstorp, musikunderhållning och inte minst god mat. Ett sextiototal medlemmar deltog.

Bollnäs-föreningen firar i år sitt 60-årsjubileum. Söndagen den 6 oktober blir auktion, utställning med mera i vår klubbstuga i Lenninge. Vi välkomnar även andra föreningar att delta.

Avslutar med en "ortstämpelhälsning" från Hälsinglands svåraste postanstalt Öratjern, vilken tidigare endast funnits på tårta tillverkad av författaren.

Frimärkshandlare Holmgren spelar bridge tillsammans med Microsofts grundare Bill Gates.

De högsta priserna uppnår du på våra auktioner!

Överväger du att sälja **frimärken, mynt, sedlar, vykort, guld och silver, medaljer, serietidningar, klockor / ur** eller andra samlarobjekt?

Tag kontakt med oss för en värdering utan förpliktelser.

Ring oss på **08-26 27 33**, skicka e-post til **sverige@skanfil.no**, eller besök oss på vårt kontor på Villundavägen 30, 194 34 Upplands Väsby.

Du kan också nå oss på ett av följande kontor:

Haugesund: Spanneveien 52, NO-5531 Haugesund. Tlf: +47 52 70 39 40. Fax: +47 52 70 49 40. Mail: skanfil@skanfil.no

Oslo: Østensjøveien 29, NO-0661 Oslo. Tlf: +47 92 20 31 73. Fax: +47 22 72 44 00. Mail: oslo@skanfil.no

Sarpsborg: Knud Brynsvei 9, NO-1722 Sarpsborg. Tlf: +47 92 20 14 27. Fax: +47 69 15 10 84. Mail: sarpsborg@skanfil.no

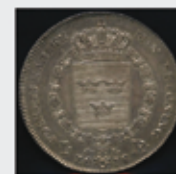
Trondheim: Vestre Rosten 81, NO-7075 Tiller. Tlf: +47 92 48 64 04. Mail: leif@skanfil.no

København: Frederiksborggade 41, DK-1360 København K. Tlf: +45 20 91 10 37. Mail: københavn@skanfil.no

Fredensborg: Søparken 9, Nødebo, DK-3480 Fredensborg. Tlf: +45 46 56 38 57. Mail: danmark@skanfil.no

Århus: Anker Jensens Vej 4, DK-8230 Åbyhøj. Tlf: +45 41 99 02 99. Mail: århus@skanfil.no

Exempel på priser som vi har uppnått under Storaauksjon 183 i juli:

1 Riksdaler 1818 kv. 1+.
Utrop: **kr 3.000,-**
Tilslag: **kr 4.800,- + prov.**

94. VÄRNAMO, 80 Øre.
Utrop: **kr 7.500,-**
Tilslag: **kr 11.500,- + prov.**

2 skilling Courant 1810 slått på 1 Spd 1777. Kv. 1+.
Utrop: **kr 2.500,-**
Tilslag: **kr 34.000,- + prov.**

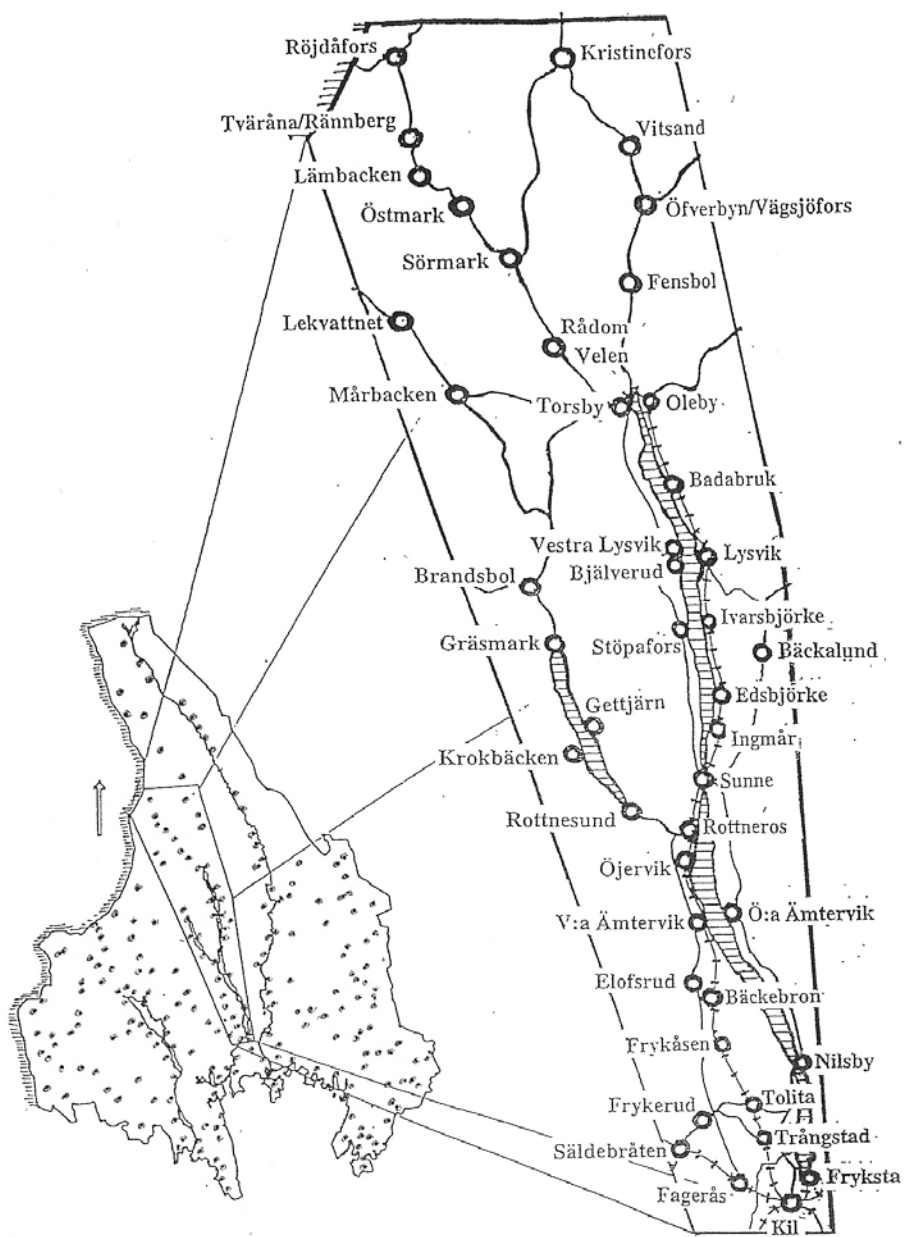
40 lb. 20 øre uskravert posthorn, matt blå nyanse, 1883. Ustemplet.
Utrop: **kr 1.000,-**
Tilslag: **kr 20.000,- + prov.**

28. 10 aur "I Gildi" fintagget.
Utrop: **kr 15.000,-**
Tilslag: **kr 43.000,- + prov.**

SKANFIL
Sverige ab

www.skanfil.se

Postkontor i Fryksdalen Värmland

Notiser ur Fryksdalens post- och stämpelhistoria

Hans Allan Löfberg

Bakgrund

Att jag började samla på stämpelavtryck från Värmland berodde delvis på ren slump. Vid ett besök i Göteborg råkade jag passera Göta Frimärkens affär och gick in och tittade i deras bok med stämplade svenska frimärken.

Bland 4-skillingarna fanns två stycken stämplade i Sunne, en ort vid Frykensjöarna. Vid Nedre Fryken hade jag tillbringat alla somrar sedan jag föddes. Priserna var mycket rimliga så jag köpte märkena. Bland andra äldre svenska stämplade märken, som jag hade, fanns några med ganska vackra värmlandsstämplar så jag började samla stämpelavtryck från Värmland, först efter frimärksutgåvor vapentyp, ringtyper, Oscar och så vidare. År 1976 gav Rune Gustafsson ut den första ortstämpelkatalogen så man kunde se något om hur vanliga eller sällsynta orterna var.

Samlingen växte genom letande och köp i frimärksaffärer, som fanns i ganska stort antal i Stockholm och andra orter på den tiden, och senare allt mer genom auktioner. Jag började ordna samlingen efter postkontoren i Värmland i stället.

I början av 1980-talet arbetade Karlstads Filatelistförening fram en "Handbok över Värmländska makuleringsstämplar" vilken gavs ut 1985. Jag

fick kontakt med Torsten Melcher, som var den drivande, och kunde bidra med lite data om när olika stämpeltyper hade använts. Detta var den verkliga starten på mitt försök att belägga under vilka tider olika stämpeltyper använts, så att jag inte bara nöjer mig med att ha avtryck av de olika typerna utan vill också ha tidiga och sena avtryck.

Det är ett omfattande material eftersom det funnits omkring 290 olika poststationer i Värmland, många dessutom med flera stavningsvarianter och de flesta städerna med många underlydande kontor. Sammanlagt rör det sig om över 2600 olika stämpeltyper vid de fasta postkontoren och räknar man in postombud, lantbrevbärare, järnvägsstämplar och ångbåtsstämplar så blir det närmre 4100, som jag känner till. Det kan finnas fler!!

När jag, på uppmaning av Torsten Melcher, skulle försöka ställa ut en del av min samling valde jag att koncentrera mig till Fryksdalen, som ligger mig varmast om hjärtat. Med Fryksdalen menar jag socknarna kring Frykensjöarna och de postkontor som låg eller ligger där. Jag samlade lite data om dessa: hur de startade och lite kring vad som hände med dem. Flera blev ju ganska kortlivade och stämpelavtrycken därför fåtaliga. Båttrafiken på Fryken och järnvägen,

som byggdes från Kil till Torsby i norra änden av Fryken, påverkade både etablerandet och nedläggning av postkontor så de ingår också i historien. Här kommer några notiser från den första tiden.

Fryksdalens tidiga posthistoria

Värmland anses ha haft en väl organiserad kronopost från mitten av 1700-talet och de första linjerna gick från Örebro via Karlstad till Göteborg (antagligen omkring 1650) respektive från Karlstad via Arvika till Boda i Järnskogs socken (1671).

När linjerna genom Fryksdalen kom till är oklart men enligt en karta från 1752 fanns i varje fall en linje från Karlstad över Illberg via Gunnarsbyn till Stäfersby (nära Lysvik). Denna trafikerades troligen en gång i veckan.

När Sunne fick postkontor 1 december 1855 fanns postgång från Karlstad via Illberg både på västra och östra sidan av Frykensjöarna och vidare upp till Vitsand, inrättad 8 december 1832, och till Östmark, inrättad 2 januari 1846. Det fanns också en linje Arvika-Sunne inrättad 3 december 1838.

Den 1 december 1855 öppnades ett förvaltningspostkontor i **SUNNE**. Carl Ludvig Lundström blev den förste postmästaren och han verkade till 1877. Ett stort arbete blev samordningen av de 12 poststationer som kom till inom Fryksdalen 1875 då postverket tog över kronobrevbäringen. Innan dess hade Torsby och Fryksta fått poststationer och Kil och Fagerås järnvägspostanstalter.

Sedan poststyrelsen i mars 1860 hade fått bemyndigande att inrätta poststationer på landsbygden kom 1861 en framställning från en bruksförvaltare Fitinghoff om en poststation i Rördåfors i Östmarks socken. Efter negativa uttalanden från bland annat sockenstämman blev det avslag. Det fanns dock uttalanden om att en lämpligare placering vore vid Torsby bruk, vilket ledde till att en poststation kunde öppnas i juli 1869 i

TORSBY. Bruksskolläraren Olof Rundquist blev föreståndare. Verksamheten ökade och Torsby blev postkontor 1 april 1876.

Torsby blev en central ort för poststationerna i norra delen av Fryksdalen och har under senare år blivit centrum för hela norra Värmland.

När nordvästra stambanan byggdes ut inrättades ett antal poststationer utefter denna. I **FAGERÅS** öppnades en förenad post- och järnvägsstation den 19 juni 1871, tre dagar efter det järnvägen Karlstad-Kristiania (nuvarande Oslo) invigts. Poststationen låg kvar i stationsbyggnaden under hela tiden fram till indragningen 1992. Från augusti 1982 blev till och med Postverket huvudman och fick sköta biljettförsäljningen till tågen.

KIL fick samtidigt som Fagerås en förenad post- och järnvägsstation med stationsmästare Erik Albert Eklundh som ansvarig. År 1876 upphörde sam-

arbetet mellan post och järnväg i Kil då det blev en postexpedition, som upphöjdes till postkontor 1882.

År 1863 upprättades kontrakt med Frykstads Jernvägsbolag om transport av väska med karterad post Karlstad-Frykstad, med tåg från Lyckan vid Klarälven till **FRYKSTA** och med ångfartygs-

bolaget "Anders Fryxell" för transporten Frykstad-Sunne. Detta innebar postgång sex dagar i veckan.

Våren 1872 blev järnvägen Kil-Fryksta färdig. Av Kungl. Generalpoststyrelsens Cirkulär 1872 framgår att en poststation öppnades 1 juli vid "Fryksta jernvägsstation inom Wermland län, avsedd att hållas i verksamhet endast under den tid af året som ångbåtsförbindelse underhålles å linjen Fryksta-Sunne-Torsby". Poststationsföreståndare August Söderström, följd av Carl August Lindstedt argumenterade till poststyrelsen om ständigt öppethållande. Man tyckte det vore bra om korrespondenter inom Kils socken kunde anlita posten i Fryksta hela året. Samarbetet med Kil löstes med gångpost och från 22 december 1874 hölls poststationen i Fryksta öppen varje dag.

Den stora expansionen 1875

När kronoposten upphörde i och med utgången av 1874 fick postverket ansvar för all postdistribution och ett stort antal poststationer inrättades i landet 1 januari 1875. Enbart inom Fryksdalen blev det, som nämnts, tolv nya stationer.

I **FRYKERUD** blev komminister N. Ahlin föreståndare under de tre första åren. Det diskuterades tidigt om stationen skulle flyttas till Edsbacken i norra delen av socknen, men den fick vara kvar till indragningen sista maj 1927 då en ny station öppnades i **FRYKÅSEN** invid järnvägen Kil-Torsby.

I **GRÅSMARK** antogs handlanden M. Aurelius till föreståndare mot ett årsarvode på 490 kronor. Det var det högsta som betalades till någon av Värmlands alla poststationsföreståndare. Det sänktes 1878 till 400 kronor men var ändå bland de högsta.

Poststationen **LEKVATTNET** öppnades vid prästgården med kapellpredikant J. W. Sundelius som föreståndare. Prästgården låg långt från kyrkbyn och kommunalstämman begärde 1885 att poststationen skulle flyttas "till trakten omkring kyrkan". Man fick avslag men återkom 1889 och det blev en långdragen process som ledde till att poststyrelsen i april 1890 beslöt om en flyttning, trots avstyrkande från postmästaren i Torsby.

Handlanden Adam Ferdinand Hult blev föreståndare för poststationen i **LYSVIK** men sade upp sig ett år senare samtidigt som han förklarade sig villig fortsätta om arvudet höjdes från 200

till 400 kronor. Han fick arvudet höjt men det sänktes till 250 när lantbrevbäring infördes.

Långt senare hörde enligt utredningen "Nät 94" Lysvik till de postkontor som skulle dras in eller erbjudas på entreprenad för att bli "Post-i-butik". Karin Ekbro beslöt att ta över och driva postkontoret hos "Liten Karin". Så fungerade det från januari 1994 till januari 1996 då det åter blev postkontor.

Mamsell Hilda Sundelius blev föreståndare för poststationen i **RÅDOM** med 150 kronor i årsarvode. Efter lönsamhetsutredning, som påbjudits i slutet av 1875, kunde postmästaren i Sunne redovisa att hela frimärksuppbörden för 1875 varit kronor 119:49. Fortsatta förhandlingar ledde till att stationen drogs in 31 mars 1877. Att verksamheten var låg återspeglas i sällsyntheten av avstämplingar från Rådom. Bara ett fåtal är kända.

Långt senare öppnades en ny poststation i Rådom, men den fick namnet **VELEN** när den öppnades 1917. Att den inte fick heta Rådom kan bero på att poststationen Helgum i Ångermanland fick namnet Rådom 1876. Namnet var således upptaget 1917.

Som nämnts tidigare gjordes redan 1861 ett försök att få en poststation i **RÖJDÅFORS** nära norska gränsen. Vid omorganisationen 1875 fick man

en poststation utan att anstränga sig. Mjölna-ren A. Brunsell blev föreståndare. Även om arvudet var blygsamt gick stationen med förlust. Frimärksförsäljningen 1875 blev endast 54 kronor. Länsstyrelsen hindrade en tidig indragning men den blev verklighet 1 oktober 1880. Endast ett litet antal avstämplingar är kända från denna period.

Det visade sig dock att en poststation behövdes, framför allt för tullverkets behov, och postmästaren i Torsby meddelade att en poststation skulle öppnas 1 juli 1884. Tulltjänstemän och gränsridare upprätthöll befattningen som föreståndare under de första åren.

Bruksägare Bernhard Pettersson blev föreståndare för poststationen i **STÖPA-FORS**. Indragning diskuterades redan 1877 mot bakgrund av låg omsättning och införande av lantbrevbäring och stationen drogs in under 1878.

Indragningen visade sig dock vara förhastad eftersom postföringen inte fungerade så bra på sommaren då de postförande båtarna på Fryken inte självklart lade till regelbundet vid de bryggor där det inte fanns poststation i närheten. Stationen öppnades åter 1884 men det föregicks av diskussion om det inte vore bättre att öppna en poststation i Västra Lysvik längre norrut på västra sidan av sjön.

Klockaren Anders Bystedt blev förste föreståndare för poststationen i **ÖFVERBYN** och förblev det till sin död 30 år senare. Trots låg omsättning diskuterades inte indragning av poststationen. Där emot föreslog Vägsjöfors bruksägare och andra att namnet skulle ändras för att förhindra sammanblandning med andra orter med snarlika namn. Bystedt föreslog namnet **VÄGSJÖFORS**, som var namnet på ett järnbruk nära poststationen. Namnändringen genomfördes i början av 1877. Att omsättningen var låg avspeglas även här i sällsyntheten hos avstämplingar från de första 10-15 åren.

Slutet av 1800-talet

Under århundradets sista decennier tillkom några poststationer och andra drogs in som framgått ovan. Transporterna på sjön Fryken utvecklades också under denna tid och det inrättades postexpeditioner ombord på flera av passagerarfartygen.

Postgången fungerade bra vintertid utefter västra sidan av Mellan-Fryken men under sommaren sköttes transporterna med hjälp av ångbåtarna på Fryken. Eftersom de bara lade till regelbundet vid bryggor i närheten av poststationer, som nämnts ovan, upplevde många att servicen var sämre sommartid. De som

bodde i Lysviks sockens västra del måste fara över sjön till Lysviks poststation för att hämta och lämna post. I maj 1882 begärde företrädare för socknens västra del att förhållandena skulle förbättras för den fjärdedel av befolkningen som bodde på västra sidan sjön.

I en förnyad framställning i april 1884 erbjöd sig Nils Persson att förestå en poststation utan arvode. Detta medverkade till att en poststation med namnet **VESTRA LYSVIK** öppnades den 1 juni 1884. Efter några år tröttnade emellertid Persson på att arbeta gratis åt postverket. Hans skrivelse i september 1887 ledde till att poststyrelsen beslöt lägga ner stationen vid årets utgång trots yrkanden om att den skulle bibehållas.

Ångbåtstrafik

Ångbåtstrafiken var livlig på Fryken. Sedan 1863 hade post sommartid transporterats sjövägen från Fryksta upp till Torsby. Det var stor konkurrens mellan de olika bolagen om godstrafiken på sjön. Jakten på gods var, som känt, en bidragande orsak till att fartyget Freja förliste 1896. Persontrafiken var också omfattande och för att ge passagerarna postservice sattes brevlådor upp på de större båtarna och postexpeditioner inrättades, de första 1882.

På några av båtarna hade man speciella stämplat med båtens namn och datum. De var avsedda att användas

som bredvidstämpel men flera använ-

des också för att makulera frimärken!
FRYKSDALEN, A. FRYXELL (två typer),

G. BERLING och **SELMA LAGERLÖF** finns, de flesta kända bara från några år även om postexpeditionen fanns längre tid ombord. De två sista ångbåtspostexpeditionerna ombord drogs in 1914 men i varje fall ombord på Selma Lagerlöf användes stämpel fram till 1919. Man hade fortfarande brevlåda ombord!

Fortsatt utbyggnad 1900-1920

Sammanlagt nitton nya poststationer inrättades under denna period. Järnvägen Kil-Torsby, den så kallade Fryksdalsbanan, invigdes i sin fulla längd 1915, men redan 1913 inrättades postkupé på tågen. Järnvägen påverkade naturligtvis frakterna på sjön och ångbåtarna fick allt mindre betydelse. År 1914 drogs således den sista ångbåtspostexpeditionen in på Fryken. Flera av de nya poststationerna låg vid järnvägen.

Indragningarna börjar på 1950-talet
Ytterligare några poststationer inrättades fram till 1952. Under 1940-talet var antalet poststationer som störst. Hela 40 stycken var verksamma i Fryksdalen. Av de som inrättats var det bara Fryksta som dragits in på 1920-talet om man bortser från de som startats 1875 och dragits in efter några år på grund av dålig lönsamhet. Några hade visserligen lagts ner senare men ersatts av annan poststation i närheten.

Behovet av rationalisering och de förbättrade transportmöjligheterna för lantbrevbärarna gjorde att flera mindre stationer hotades av nedläggning. I flera fall skedde detta när föreståndaren gick i pension. Den stora nedläggningen kom på 1960-talet då Postverket snabbt avvecklade tretton poststationer i Fryksdalen. Omkring 1970 försvann ytterligare ett antal och omkring 1975 var man nere i tolv. Idag finns det nog bara post på de tre största orterna Kil, Sunne och Torsby.

Litteratur

- "Handbok över Värmländska maku-
leringsstämplat", Karlstads Filatelist-
förening, 1985.
- Lindgren, Erik, Posthistoriska skrifter
nr 247, 251 och 252, 1995.
- Studier av auktionskataloger och
Postens cirkulär.

Inlämningar och Kontantköp!

Vi är lika intresserade av båda!

Vi tar emot inlämningar till våra auktioner och vi köper kontant både
enstaka bättre stämplat samt hela samlingar.

Hela omfattande samlingar i god kvalitet kan styckas upp som en special-
auktion i samband med våra ordinarie auktioner.

(Gärna i kvalitet som dessa pärlor!)

Malmö Frimärkshandel

Box 3016

SE - 200 22 Malmö

Tel.: 040 - 93 99 09

E-mail: malmofrim@telia.com

Hemsida: www.malmofrimarkshandel.se

Postkontoret Lövestad

(1870.02.xx – 1933.07.21)

Nils Ivar Johansson

Något om denna Skånska postort som var i bruk sedan 1866. Här stavas namnet med fi Lövestad. Orten hade denna stavningen till slutet av 1933. Namnet blev Lövestad från 30 september 1933.

En järnvägslinje Ystad–Eslöv, Y.E.J. påbörjades i november 1863 och öppnades för trafik 1865. Det var en normal-spårig (1,435m) och 75,3km lång järnvägslinje. Nämnas kan att rallarna hade en dagslön på 75 – 83 öre på vintern, och 1,25 öre på sommaren.

Lövestads postkontor var inhyrd i järnvägsstationen från 1865 till 1 maj 1915 då posten fick egen byggnad.

Brev – paket med mera, skickades antagligen till Eslöfs postkontor för postbehandling.

Poststationen, Lövestad.

Mellan 1866-1870

Post kan även ha blivit poststämplad på Järnvägslinjen Y.E.J. under 1868, men ej troligt eftersom denna järnvägspoststämpel är mycket sällsynt.

Det var Stationsinspektör G. Rydberg som ombesörjde dessa postgöromålen 1866–1868.

Lövestad fick sin första poststämpel först i början i februari 1870. Normalstämpel 10 är känd mellan 1870-1884. Postmästarna som gjorde så vackra avtryck var:

- Axel Ludvig Lundgren (1868-1875)
- Martin Andersson (1875-1893)
- Emanuel Fernström (1893-1903)
- Ferdinand Ringström (1903-1910)
- Frida Josefine Lindblad (1919-1956)

Följande normalstämpeltyper har varit i bruk i Lövestad

<i>Nst 10</i>	<i>Nst 14</i>	<i>Nst 27</i>	<i>Nst 33</i>	<i>Nst 58p</i>
<i>1870 – 1884</i>	<i>1883 – 1909</i>	<i>1883 – 1889</i>	<i>1906 – 1933</i>	<i>1918 – 1933</i>

Lantbrevbärlinjer

Det utgick även några lantbrevbärlinjer från Lövestad enligt följande (tidsperioderna kan vara något annorlunda):
 Lövestad – Andrarum 1878-1900
 Lövestad – Ilstorp 1898-1904

Lövestad – Järestad 1899-1912
 Lövestad – Eggelstad 1907-1912
 Lövestad – Näsby 1900-1906
 Inga postala stämpel för dessa linjerna är kända.

Postexpeditionen Lövestad (1933.09.30 – 2002.02.07)

Här har postorten fått stavningen utan f, detta ändrades omkring oktober 1933. Under 1977 fick Lövestad status som postkontor. Stationsmästare var Karl-Olof Melen.

*Assbrev med Nst 59b Typ 1
känd mellan: 1933–1987*

Källor & litteratur.

Erik Lindgren
 Sveriges Järnvägsstationer SJ
 Skånes Makuleringsstämpel
<http://www.hemmavidstamps.com/>

Det finns minst 33 olika stämpeltyper. Nedan visas några exempel.

*Nst 59c.A, känd mellan: 1947–1969
och POB 1 Postombudet i Ilstorp,
känd mellan: 1934–1952.*

*Lbb Rektangel Linje 1, känd under
1962.*

Tidig järnvägspost – Norra stambanan och Uppsala-Gävle järnväg 1866-81

Lars Wester

Inledning samt källunderlag

Den 20 september 1866 var första etappen av Norra stambanan mellan Stockholm och Uppsala klar och postbefordran med järnvägen inleddes. I den här artikeln kommer jag att följa utvecklingen under de cirka 15 år som rubriken anger men även inkludera järnvägen mellan Uppsala och Gävle, då vissa beröringspunkter finns.

Som huvudkälla har använts den redogörelse som finns i Postverkets årliga förvaltningsberättelse, publicerad som cirkulärbihang med en mycket detaljerad redogörelse för sträckor och tider samt förekommande postföringssätt till och med 1875. Därefter förändras redogörelsen och blir mer översiktlig.

Från 1876 kan man bara utläsa olika järnvägssträckor och antal mil totalt för olika befordringssätt men inte längre några tidsperioder under året eller delsträckor. Fram till 1876 finns järnvägstidtabeller för tågen publicerade i cirkulären, men därefter hänvisas bara till den särskilda tidtabellsamlingen som finns över postgångarna i riket.

För järnvägsposten finns däremot kvar i cirkulären den halvårsvisa sammanställning över all slags postbefordran på järnväg, som upprättats i samband med övergångarna till sommarrespektive vintertidtabeller. I dessa anges även nummer på kupéexpeditionerna.

Dock kan jag inte hitta någon sådan sammanställning i 1877 års cirkulär vid övergång till vintertidtabell 1877-78 (normalt i november). Källor anges i också i några fall i den löpande texten.

Förkortningar som kommer att användas i fortsättningen är **PVFB** som står för Postverkets (årliga) förvaltningsberättelse och **MFP**, som står för postbefordran med medföljande postiljon.

Anledningen till att jag inte skriver postiljonskupé är att det inte var ett entydigt begrepp i Postens terminologi, i varje fall inte före slutet av 1870-talet.

I PVFB används rubrikerna "*Bantåg ... åtföljd af en eller flera tjänstemän samt postiljon*" (normalt men inte alltid likvärdigt med kupéexpedition) samt "*Bantåg ... åtföljd ensamt af postiljon*".

Postiljonskupé används ibland som begrepp i PVFB:s notapparat ("*s.k postiljonskupé*"). Läsning av olika notiser om järnvägsposten under 1870-talet tyder på att det ibland funnits ett speciellt utrymme som postiljonen disponerat, i andra fall bara en box eller ett skåp i allmänna utrymmen där brev kunde läggas i eller tas ut men som hölls låst när postiljonen inte övervakade dem, om det inte funnits en medföljande vagn som delvis eller helt anpassats för posthantering.

Stockholm-Uppsala
1866-09-20 – 1873-09-10

Start för järnvägspostbefordran meddelades i ett cirkulär i början av september 1866 inklusive en tidtabell, och där anges att postbefordran sker en gång om dagen i varje riktning, med morgontåg från Stockholm kl. 6.06 och från Uppsala kl. 6.23. Det innebär att det i huvudsak bör ha rört sig om post hämtad ur brevlådor i Uppsala respektive Stockholm dagen före och transitpost från andra orter.

Det bör i huvudsak ha varit post som behandlats och stämplats på postkontor och som skickats med tåget i postpåse eller annat förseglat kolli. Postiljonen

skulle dock avlämna och hämta post vid de mellanliggande stationer som öppnats samtidigt som postbefordran startade, och dessa brev måste hanteras av postiljonen lösa.

En mindre del av posten kan ha kommit som löspost på grund av att den postats sent föregående kväll eller före tågets avgång på morgonen. Den postbefordran som behandlas här tillhör kategorin MFP.

Postiljonen hade ingen stämpel vid denna tid och lös post som inte varit i kontakt med postkontor kom därför fram till adressorten med frimärket omakulerat och stämplades på ankomstorten. I Uppsala bör den vanliga brevstämpeln ha använts på ankommande brev. Det är mig okänt om någon särskild rutin tillämpades eller separat stämpel användes (mig veterligen har bara en stämpel åt gången varit i bruk i Uppsala vid denna tid). Ankommande post med omakulerade frimärken, som skulle utlämnas från mellanliggande järnvägspoststationer stämplades med den strålstämpel som dessa poststationer fått. I Stockholm däremot fanns en särskild funktion på Ankommande avdelningen som makulerade frimärken med stämpeln Stockholms K.K. (kontrollkontor). Den stämpeln är mest känd på brev som befordrats med ångbåtar till Stockholm.

Hittills har det bara handlat om post med morgontågen och dess medföljande postiljon. Men i PVFB anges att post också medförts i två andra dagliga tåg, postförsändning "*ensamt*

i *brevlåda*". Detta befordringssätt var vanligt inte bara på 1800-talet utan också under 1900-talet. Det användes som komplement till postkupéer på vissa järnvägssträckor som hade lite större postmängder, för att möjliggöra snabbare postbefordran än om nästa postkupé skulle inväntas.

Brevlådebefordran mellan Stockholm och Uppsala och omvänt rörde troligen enbart utväxling av en stationsbrevlåda mellan ändpunkterna (jag har inte lyckats hitta någon källa som visar exakt hur det gick till). 1 annat fall skulle brev från till exempel Uppsala som postats på förmiddagen inte komma iväg till Stockholm förrän nästa dags morgon.

Anslag om brevlådebefordran bör ha funnits på postkontoren och vid stationerna. Min teori är att brevlådorna som skickades med tågen Stockholm-Uppsala fördes som slutna kollin och öppnades först vid ankomst. I så fall avlämnades eller tillkom inga brev efter vägen. Det är min tro att huvuddelen av brev från Uppsala som stämplats Stockholms K.K. kommer från brevlådebefordran. I det följande kommer jag dock att avgränsa mig till den postbefordran på Norra stambanan och Uppsala-Gävle järnväg som gått i kupéexpedition eller MFP.

Den postbefordran mellan Stockholm och Uppsala som inleddes den 20 september 1866 pågick i samma form även under 1867 och 1868 fram till den 15 maj. Men den 15 maj 1868 ersattes MFP av en daglig kupéexpedition i vardera riktningen.

Den fick då status av postexpedition, med poststationerna efter linjen underställda, och nu kommer en poststämpel för första gången i bruk. Dess beteckning är N.S.B. (Norra stambanan) och den bör ha använts fram till september 1868. Då infördes allmänt PKXP-stämplat (postkupéexpedition) med nummeridentifikation på varje linje de framfördes.

På linjen Stockholm-Uppsala var det PKXP Nr 3 (se brevomslaget på tidskriftens framsida). Den gick som ensam postkupé på sträckan till och med den 30 april 1873. Då tillfördes ytterligare en postkupé, Nr 9 så att 2 kupéer dagligen gick på sträckan. Så såg det ut till och med den 10 september 1873.

Stockholm-Uppsala-Krylbo 1873-09-11 – 1874-12-16

Den 11 september 1873 öppnades nästa etapp av stambanan för postföring, Uppsala-Sala. Då förlängdes Nr 3 så att den gick Stockholm-Sala, men Nr 9 oförändrat Stockholm-Uppsala. Däremot kompletterades sträckan Uppsala-Sala med en MFP, men bara under tiden den 11 september–30 november 1873.

Den fick då status av postexpedition, med poststationerna efter linjen underställda, och nu kommer en poststämpel för första gången i bruk. Dess beteckning är N.S.B. (Norra stambanan) och den bör ha använts fram till september 1868. Då infördes allmänt PKXP-stämplat (postkupéexpedition) med nummeridentifikation på varje linje de framfördes.

På linjen Stockholm-Uppsala var det PKXP Nr 3 (se brevomslaget på tidskriftens framsida). Den gick som ensam postkupé på sträckan till och med den 30 april 1873. Då tillfördes ytterligare en postkupé, Nr 9 så att 2 kupéer dagligen gick på sträckan. Så såg det ut till och med den 10 september 1873.

På linjen Stockholm-Uppsala var det PKXP Nr 3 (se brevomslaget på tidskriftens framsida). Den gick som ensam postkupé på sträckan till och med den 30 april 1873. Då tillfördes ytterligare en postkupé, Nr 9 så att 2 kupéer dagligen gick på sträckan. Så såg det ut till och med den 10 september 1873.

Stockholm-Uppsala-Krylbo 1873-09-11 – 1874-12-16

Den 11 september 1873 öppnades nästa etapp av stambanan för postföring, Uppsala-Sala. Då förlängdes Nr 3 så att den gick Stockholm-Sala, men Nr 9 oförändrat Stockholm-Uppsala. Däremot kompletterades sträckan Uppsala-Sala med en MFP, men bara under tiden den 11 september–30 november 1873.

FacitPostal™ VIII har noterat stämpelein N.S.B. dels 1868 dels åren 1873-76, där prisnoteringen för den senare perioden är betydligt högre. Jag kan inte finna att någon MFP framförts på Norra stambanan efter den 30 november 1873 och inte heller under åren 1874-75. Jag återkommer senare till år 1876.

Den 1 december 1873 har det pågående bygget nått Krylbo och kupé Nr 3 förlängts dit. Så fortsätter det till och med den 16 december 1874. Nr 9 går fortfarande bara sträckan Stockholm-Uppsala under den tiden.

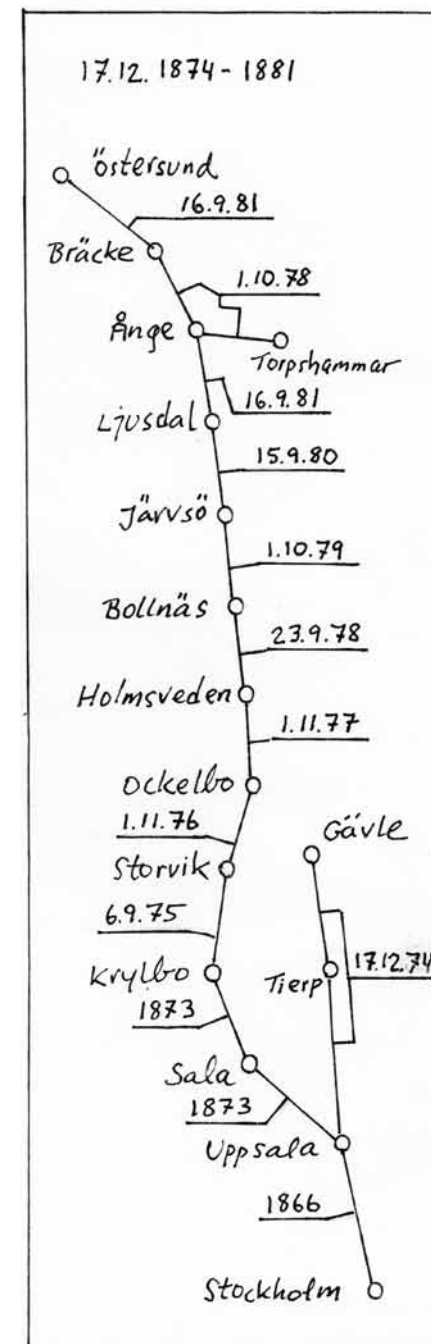
Norra stambanan och Uppsala-Gävle Järnväg

1874-12-17 – 1877-05-14

Den 17 december 1874 får järnvägen och postföringen norrut från Uppsala en förgrening i den nya järnvägen Uppsala-Gävle genom Uppland. Den sträckan får till en början två dagliga kupéexpeditioner, Nr 3 som överförs dit och Nr 9 som förlängs. Båda dessa går alltså Stockholm-Gävle det vill säga 2 dagliga kupéer Stockholm-Uppsala-Tierp-Gävle.

På Norra stambanan Uppsala-Krylbo går fortfarande bara en daglig kupé, som får Nr 27 som beteckning, ett nummer som nu används för första gången. Postbefordran enligt ovan pågår under perioden med vintertidtabell, till och med den 14 maj 1875.

Den 15 maj 1875 genomförs nya förändringar. Nr 27 förlängs söderut så att den startar i Stockholm mot Krylbo. Nr 3 framförs oförändrat Stockholm-Gävle

över Tierp. Däremot avkortas Nr 9 så att den åter bara går Stockholm-Uppsala.

Det innebär att sträckan Stockholm-Uppsala nu har tre dagliga postkupéer (Nr 3, 9 och 27) i varje riktning från den 15 maj 1875, medan Uppsala-Tierp-Gävle och Uppsala Krylbo har vardera en (Nr 3 resp Nr 27).

Den indragna kupén mellan Uppsala och Gävle ersätts från den 15 maj 1875 av en MFP, som går dagligen under resten av året samt sannolikt under hela 1876 och fram till september 1877. För 1876 och 1877 saknas en detaljerad redovisning i PVFB men angivna milsträckor indikerar att det är så.

Postkupé Nr 3 går oförändrat Stockholm-Uppsala-Tierp-Gävle till och med den 14 maj 1877. Den MFP som gått den 15 maj 1875 – september 1877 kan ha medfört stämpel redan från start, även om en stämpel U.G.J. bara finns noterad i Facit Postal™ VIII med känd avstämpling från 1877. Prisnoteringen tyder på att det bara finns enstaka kända avtryck.

På Norra stambanan var det klart för fortsatt postfärd norrut från den 6 september 1875 och från den tidpunkten framförs Nr 27 sträckan Stockholm-Uppsala-Krylbo-Storvik. Den 1 november 1876 är det klart för postföring fram till Ockelbo, dock till en början inte med kupéexpedition utan med en MFP fram till årsskiftet.

Den tiden är alltså en stämpel N.S.B. återigen motiverad. Förra gången var det perioden den 11 september – 30 november 1873 mellan Uppsala och Sala, som framgått tidigare i artikeln.

Jag har inte kunnat utläsa av PVFB eller de periodiska översikterna att någon MFP framförts på Norra stambanan tiden däremellan. Facit Postal® VIII anger användningstiden till 1873-76. Medlemmar som känner till avtryck N.S.B. under perioden den 1 december 1873 – 31 oktober 1876 ombeds rapportera dateringarna till redaktören.

Ett cirkulär från slutet av 1876 anger att kupéexpedition Nr 27 förlängs till Ockelbo från den 1 januari 1877. Därefter förflyttar vi oss fram till tidtabellskiftet och övergången till sommartidtabell från den 15 maj 1877.

Utveckling perioden

1877-05-15 – 1881

Inför sommartidtabellen 1877 sker en omdisposition av kupénumren. Nr 3 ersätts av Nr 28 på sträckan Uppsala-Tierp-Gävle. Nr 28 användes dessförinnan mellan Falun och Gävle men blev vakant när en av de två kupéexpeditionerna på den sträckan ersattes av en MFP.

Nr 28 blev kvar på samma sträcka under resten av den period som behandlas här i artikeln. Från hösten 1877 tycks ingen annan bemannad järnvägspostföring ha ägt rum på sträckan. Inte förrän i sommartidtabellen den 1 juni 1881 syns det att MFP åter finns, dels mellan Uppsala och Tierp, dels mellan Tierp och

Gävle. Två stämplat, UPSALA-TIERP och TIERP-GEFLE är kända från tiden 1881-89 (Facit Postal™ VIII).

Åter till Norra stambanan. Vid förändringen den 15 maj 1877 överfördes kupé Nr 3 till denna och började nu gå sträckan Stockholm-Uppsala-Krylbo-Storvik. Nr 9 gick oförändrat Stockholm-Uppsala och Nr 27 oförändrat Stockholm-Ockelbo.

Den 1 november 1877 förlängs postföringen med Nr 27 till Holmsveden.

Sammanställningen i PVFB av sommartidtabellen från den 15 maj 1878 utvisar att postföringen fortfarande är oförändrad på Norra stambanan med Nr 9 Stockholm-Uppsala, Nr 3 Stockholm-Storvik och Nr 27 Stockholm-Holmsveden. Men den 23 september 1878 förlängs Nr 27 till Bollnäs och från den 15 november 1878 dras kupéexpeditionen Stockholm-Storvik in.

Därvid överförs Nr 3 till en järnvägssträcka i Södermanland. Den tycks inte ha ersatts med någon annan funktion med bemannad postföring på Norra Stambanan. Sommartidtabellen från den 15 maj 1879 visar oförändrad postföring, med alltså Nr 9 mellan Stockholm och Uppsala och Nr 27 Stockholm-Bollnäs.

Längre norrut har under tiden en annan järnväg tillkommit, med MFP från

den 1 oktober 1878 mellan Torpshammar och Bräcke. Ingen stämpel tycks vara känd från denna MFP. Under 1879 förlängdes järnvägen och MFP

medföljde från den 1 december 1879 på sträckan Torpshammar-Östersund (Ankarcrona i Hembygdsfilatelisten Nr 1/2012. Här finns stämpelanvändning dokumenterad, TPHP-ÖSTERSUND, bild i nämnda artikel).

Norra stambanan byggdes vidare söderifrån och närmade sig järnvägen i föregående stycke. Den 1 oktober 1879 har ändpunkten nått Järvsö. Nr 27 går dock fortfarande bara Stockholm-Bollnäs, medan Nr 46 som nytt kupénummer tillkommit mellan Bollnäs och Järvsö, från den 15 september 1880 förlängd till Ljusdal.

I PVFB med sammanställning av tidtabell gällande från den 15 november 1880 finns några förändringar. Nu har sträckan Stockholm-Storvik fått Nr 24 som kupénummer, Nr 27 har kortats av till Storvik-Bollnäs och Nr 46 går den nordligaste delen Bollnäs-Ljusdal. Sträckan Stockholm-Uppsala har oförändrat två kupéer, där Nr 9 och nu Nr 24 framförs. Från den 15 november 1880 finns även en MFP upptagen mellan Uppsala och Stockholm, men bara i riktning mot Stockholm.

Sommartidtabellen för 1881 har startdatum den 1 juni 1881. Här finns ingen förändring för kupéexpeditionerna Nr 9, Nr 24, Nr 27 eller Nr 46 jämfört med ett halvår tidigare. Däremot har en MFP tillkommit i sammanställningen, sträckan Krylbo-Bollnäs. Ingen stämpel med den beteckningen tycks vara känd under 1881. Däremot finns andra stämplat kända från MFP under 1881, som jag inte kunnat verifiera från PVFB

eller annat underlag, KRYLBO-STORVIK (1881-82), STORVIK-LJUSDAL (1881-83) och BOLLNÄS-TORPSHR (1881-82, sällsynt). Här kanske finns mer att efterforska.

Den 16 september 1881 sker en sammanlänkning av stambanan söderifrån med järnvägen Torpshammar-Östersund, så att delen Ånge-Bräcke därmed blir en del av Norra stambanans vidare sträckning norrut. Postföringen från den tidpunkten, som också återges i vintertidtabellen från den 15 november 1881, får bli slutredovisning av postföringen på Norra stambanan och Uppsala-Gävle Järnväg i detta sammanhang.

Då var postkupéexpeditionerna nummersatta enligt följande: Nr 9 Stockholm-Uppsala, Nr 24 Stockholm-Storvik, Nr 27 Storvik-Bollnäs, Nr 46 Bollnäs-Ånge-Torpshammar och Nr 51 Ånge-Östersund (sistnämnda kupéer hade ersatt MFP Torpshammar-Östersund) samt sträckan Uppsala-Gävle Nr 28. MFP som finns upptagna från samma tidpunkt är Uppsala-Stockholm (ingen separat stämpel känd, se dock nedan under Avslutning), Krylbo-Bollnäs (ingen känd stämpel med just den beteckningen), Uppsala-Tierp (stämpel känd) samt Tierp-Gävle (stämpel känd).

Avslutning

Den slutsats man måste dra vid studium av postföringen på järnväg, som har återgivits ovan, är att källunderlaget delvis är svårtillgängligt och ibland lämnar tidsmässiga luckor och även kan missförstås. Jag tror dock att tidpunkter och sträckor som anges i artikeln ligger nära sanningen, dock inte till hundra procent. Särskilt under åren 1874-77 finns en del avvikelser mot Facit Postal™ VIII som gäller Nr 3 och 9. Det känns ganska säkert att källunderlagen visar att ingen postkupé har gått hela sträckan Stockholm-Gävle över Krylbo, vilket Facit Postal™ VIII anger för Nr 3 och Nr 9 för några perioder, likaså att Nr 9 under behandlad tidsperiod bara gick sträckan Stockholm-Uppsala, utom den 17 december 1874 – 14 maj 1875, då den även gick till Gävle över Tierp.

När det gäller stämplat från MFP finns det som framgår av artikeln en del att spana efter från år då stämplat borde ha använts men inte tycks ha efterlämnat några kända avtryck, och även motsatsen att det finns några stämplat som inte har stöd i funna källdokument.

De mest fullständiga källdokumenten efter 1875 är själva tidtabellerna med postföringen angiven för alla postförande tåg. Tidtabellerna är dock upprättade periodiskt, och vid förändringar har tilläggsstryck sänts ut för att överklustrats berörda tabeller. Det finns dock ingen garanti för att alla bevarade exemplar av tidtabeller varit "master" på de ställen de kommit ifrån så att de försetts med

alla tillägg. Så inte ens tidtabellerna som finns kvar ger helt säker information.

När det gäller postföring och stämplat vill jag avsluta med ett exempel som visar att intressanta detaljer ibland kan kullkasta det man tror. Det nämndes tidigare att en MFP fanns med i sammanställningen av vintertidtabellen den 15 november 1880 i PVFB som gällde Uppsala-Stockholm. MFP medfördes bara i ena riktningen vilket i sig är

ganska ovanligt. Någon stämpel är inte känd enligt Facit Postal™ VIII.

I nästkommande sammanställning, tidtabellen från den 1 juni 1881 finns den inte längre med. Men i en not till själva tidtabellen framgår att motsvarande postföring äger rum med samma tåg även under sommarhalvåret, närmare specificerat enligt följande: "Post medföres i passagerarvagn, under bevakning av den ena av expeditörerna i PKXP 24 (tåg nr 7)".

Köpes

Jag söker ortstämplat från Östergötland (E-län) och Södermanland (D+B-län) på facit 276 och 277, Gustav V profil höger. Jag samlar på samtliga littera varvid alla orter är av intresse.

Leif Nielsen

Trozelligatan 13 U5

602 35 Norrköping

Tel 011-161935

l.nielsen@telia.com

Den nya boken om DALARÖ, samt lite minnen och tankar om hembygdsfilatelin igår, idag och imorgon

Lars Liwendahl

Oj, är det redan över 30 år sedan?! Jag kommer väl ihåg den där hösthelgen 1982. Det hade skrivits en hel del och förannonserats om det möte som skulle vara på Postmuseum. Alla intresserade var inbjudna till det "upprop" där man skulle resonera om och kanske även starta en förening för filatelistiskt hembygdssamlade. Som då ordförande i Samlarföreningen Bältespännarna såg jag detta som synnerligen intressant ur flera aspekter. Sedan var jag ju själv hembygdssamlare också, sedan många år.

Allt från *Dalarö* i Stockholms skärgård var min "insamlingsradar" alltid tydligt inställd på!

Vad var det som gjorde att vår, denna nya förening bildades vid just denna tid? Vilka strömningar låg bakom i filateli-världen då? Utan att vara allvetande eller heltäckande på något sätt tänkte jag här delge några personliga minnen och tankar om hembygdsfilatelin igår, idag och imorgon, och då också kopplat till den bok jag nu skrivit: "*Dalarö, en*

post- och kulturhistorisk vandring under fem sekler".

Det första jag tänker på när jag ser tillbaka till 1980-talets början är vilken sprudlande aktivitet det var inom frimärksvärlden då! I var och varannan stuga samlades det. Och, antalet samlare växte hela tiden! Det skrevs mycket om frimärken och frimärkssamlande. Alla de stora dagstidningarna hade egna frimärksspalter varje vecka. Frimärkets Dag var riktiga folksamlingar. Ni som var med, kommer ni ihåg Blå Hallen i Stockholms Stadshus, den var "proppfylld" av gamla och inte minst nya samlare!

Något tidigare hade filatelin som sådan också börjat att breddas. Posthistoria med främst förfilateli och från de första frimärksåren blev mer och mer populärt. Att flera kända filatelister dessutom hade det på sin samlaragenda hjälpte också till. Mer kanske på gräsrotsnivå, hade Oscarsamlandet brett ut sig. Sten Thunvik hade 7-8 år tidigare kommit med sitt Oscaralbum, med förtryckta albumblad med en ruta för varje postanstalt. Det var 3600 "rutor", om jag minns rätt. Detta tillsammans med "Oscarkatalogen" hade satt en ny fart och inriktning på stämpelsamlandet. Vid denna tid fanns det fortfarande gott om gamla "snörbuntar", inte minst av "10 öre Oscar". Oscarsamlandet engagerade många. En intressant fråga i detta sammanhang är: varför? Skall jag våga mig på ett svar, så tror jag det var sökandet, att "jaga runt" efter stämplat. Köpa buntar, gå igenom dem och i dessa kunna göra fynd. God

chans fanns också att hitta svårare orter. Detta sätt att samla hade ju faktiskt inte riktigt funnits tidigare (med kanske något enstaka undantag), så det var lite av jungfrulig mark, som inte "rensats" av tidigare generationer samlare.

Jag själv samlade aldrig "Oscar", men såg och resonerade med flera om det, inte minst med vännen Sten, som jag tidigare även hjälpt en del i hans butik "Boksamarbete", efter skoldagarnas lektioner.

En nackdel med Oscarsamlandet var det mycket stora antal orter det var fråga om, det var orimligt många att söka efter, tyckte många. Frågan är om inte embryot till dagens hembygdssamlade finns här? Jag kommer själv ihåg flera samlare som gick över till att samla Oscar bara från sitt landskap.

Lyfter vi blicken lite högre och ser tillbaka på "den stora hembygdsrörelsens" start och alla hembygdsföreningar som grundades över landet för nu drygt 100 år sedan med namn som bland annat Hazelius och Ankarcrona (namne och farfars bror till dagens, vår tidigare ordförande Gustaf Ankarcrona!), så var bakgrunden en annan. Det var mer intresset för historia, den egna bygden, "det gamla genuina förindustriella", det gamla bondesamhället som då mycket höll på att försvinna, som låg i botten. Jag kan här inte se en tydlig parallell till hembygdsfilatelins upprinnelse.

I filateli-världen hade vi förutom "hembygdsorter" med sina namn i sina olika poststämplat även bland annat järnvägsposten och inte minst ångbåts-

posten som var mycket populär vid denna tid. Här hade artiklar i frimärkstidningar, kataloghandböcker, utställningar samt ett par kända storsamlare gjort ett gott PR-arbete.

Inom Bältespännarföreningen såg (och ser!) vi med stort intresse på hembygdsfilatelins framväxt. Skulle man nu samla sin hembygd postalt, såg vi det som ett mycket litet steg från att samla ortens/orternas olika poststämplat till att även ta med till exempel de lokalposter som fanns i samma geografiska område. Med spänning såg jag hösten 1982 fram mot uppropsmötet på Postmuseum!

Med på uppropsmötet var, såg jag då jag kom in i salen, även ett antal kända storsamlare, ofta tongivande i samlarsammanhang. Vad skulle de komma med för synpunkter? För många av dem var vårt "hembygdssamlande" något helt annat än det då ännu ganska allenarådande katalogsamlandet med fokus på de klassiska frimärksutgåvorna. Till min förvåning gick mötet väldigt snabbt och det blev inte något mer ingående resonemang om hur en hembygdssamling skulle kunna läggas upp samt vad som kunde anses ingå. Såg man inte att detta skulle kunna utvecklas till ett samlande på en helt ny "ledd", eller såg man det mer som bara ett geografiskt avgränsat stämpelsamlande? I vilket fall som helst så bildades vår förening 7 maj 1983 och vi blev även en riksförening inom Sveriges Filatelist-Förbund.

Vid denna tid var Birger Hasselrot ett tungt namn i filatelivärlden. Hans samling "Stockholm" hade nyligen visats

på Postmuseum som specialutställning. Den hade intresserat många, och hans sätt att samla både inspirerade och låg till grund för andra samlare engagerade av hembygdstanken.

Själv kommer jag speciellt ihåg ett objekt han hade, ett vykort från invigningen av Posthuset på Vasagatan i Stockholm 1903. Vykortet var verkligen flerdimensionellt på flera sätt. Vi skall tänka på att vykort ansågs av flera för 30 år sedan vara "icke-filатели". Intresset för vykort hade dock börjat växa i frimärksvärlden under 1970-talets andra hälft. Kanske tog vykortens inträde i filatelin ett extra steg med just detta vykort? Inom Bältespännarna höll Åke Torkelstam och undertecknad vid denna tid på att sammanställa katalogen "FACIT™ – frimärksvykort Europa", och där skrev Åke i förordet om just detta vykort. Han sade: *"Vykortet visar en tecknad bild av det nya posthuset. Teckningen är utförd av arkitekten Ferdinand Boberg, avsänt av denne och hans båda kamrater i byggnadskommittén, adresserat till byråchefen C.A. Hasselrot i Poststyrelsen, avstämplat invigningsdagen med specialstämpel och turstämpel gör det till ett bra exempel på ett flerdimensionellt vykort med flera klara postala anknytningar"*.

Själv, som nyutexaminerad arkitekt, minns jag Hasselrots vykort extra väl, eftersom det var sänt och signerat av husets arkitekt Ferdinand Boberg – en av de verkligt tunga namnen i svensk arkitekturhistoria. Ett postalt objekt som ett vykort med en sådan avsändare och signatur, visst gav det en extra dimen-

sion, tyckte jag! Och, detta inte minst ur hembygdssamlarsynpunkt.

Om jag tillåts hoppa lite i de 30 åren så blev Mogens Ribolt tidigt ett tungt namn inom hembygdssamlandet. Med oförtröttlig energi och engagemang PR:ade och ledde han föreningen under lång tid. Ett stort arbete! Andra hembygdssamlare kom tyvärr till och med kanske något i skymundan. Utställningar ordnade han också. Som egen hembygdssamling hade han "Södertörn" där bland annat Dalarö ingick. Vi tampades ibland om objekten på auktioner. Ibland "vann" han, ibland jag, men en god dialog om samlandet hade vi alltid!

Vännen Gustaf Ankarcrona vill jag också nämna. Dels gjorde han ett uppstartsjobb 1983, sedan hindrade hans tjänst utomlands och "i norr" fortsatt föreningsledande en tid. Sedan kom han igen 2004 och ledde vår förening under många år. Utan honom hade vår förening inte haft dagens storlek!

Intresset för filатели har kraftigt minskat de senaste 20 åren. Idag samlar inte alla (om ens några!) elvaåringar frimärken. "Frimärkssamlandet, som överlevt bland annat två världskrig, har inte klarat av att konkurrera med intresset för data". Nu är det dataspel, Facebook, Skype, Twitter och allt vad det heter, som gäller. Synnerligen intressant är då att bland oss alla frimärkssamlare "som fortfarande håller på", så har intresset för hembygdsfilатели däremot kraftigt ökat! Med våra nu över 400 medlemmar är vi idag "tungviktare" inom Filatelist-förbundet och frimärksvärlden. Mycket

roligt! Den som jag tycker mycket intressanta frågan i detta sammanhang är (igen): varför? Varför blir vi hembygds-samlare inte färre, snarare allt fler? Vad är det som drar? Utan att ha facit tror jag det är flera skäl, men de främsta jag ser är:

- Upptäckarglädjen. Vårt samlande är inte riktigt ett traditionellt katalogsamlande.
- Det är ofta inte så dyrt att samla, i alla fall så länge man inte skall ha klassiska lyxobjekt som "vanliga Sverigesamlare" även skall ha.
- Det finns goda möjligheter till fynd. Kanske inte ekonomiska världsrariteter, men kanske en stämpel som bara är 10 år gammal, och som bara användes under en mycket kort tid. Visst blir man superglad över en sådan, även fast den bara sitter på ett rabattfrimärke!
- Hur man vill lägga upp sin hembygds-samling är tämligen fritt, och detta även om man vill ställa ut.
- Vykortens intåg i filatelivärlden. De finns nu med på både frimärksmöten och utställningar på ett helt annat sätt än tidigare. Oftast dock som eget samlingsområde. Som en del av speciellt vårt hembygdssamlande kommer de allt mer. Här ser jag en spännande fortsättning på "inkorporeringen"!

Vad som ännu inte riktigt till fullo kommit med som en del av hembygds-samlandet, tycker jag, är bältespännar-filatelin. Om jag vågar säga det, så för-

vånar det mig lite. Som bältespännare har jag funderat över det. Intresset för och kunskapen om lokalpost, stämpel- märken, fraktmärken, brevmärken osv. osv. har ju precis som för hembygds- samlandet ökat inom frimärksvärlden. För 40 år sedan rynkade i alla fall många äldre filatelister på näsan åt dessa om-

råden, idag är objekten med på utställ- ningar, som del i oftast posthistoriska samlingar eller som egna exponat. Och de får då ofta höga utmärkelser, till och med "Silverryttaren" som framlidne Sigge Anders fick för sin samling "Svensk lokalpost".

Dalarö, en post- och kulturhistorisk vandring under fem sekler

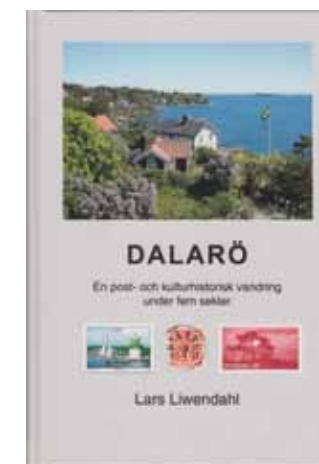
Mitt eget hembygdssamlande, "Da- larö", började jag 1967. Som ett litet bredvidområde till min Sverigesamling tyckte jag att allt som hade med Dalarö att göra postalt var intressant. På denna plats ute i Stockholms skärgård hade jag vistats sedan barndomen, och även släkten tillbaka i tiden. Främst var det förstås frimärken stämplade "Dalarö", Jag minns bland annat ett 1 krona Oscar som jag tidigt fick tag på med Dalaröstämpel, men hela försändelser, rek-etiketter och gamla vykort stod också på agendan. Sedan har det fortsatt. Det där "bredvidområdet Dalarö" blev ett huvudområde, om än mest "lagrat" i olika kartonger. Allt jag kunde få tag på skaffade jag. Tills för i alla fall tio år sedan så skedde det mycket "för hand", innan datan och internet fanns. Det är många pärmar och lådor man gått ige- nom hos handlare och på utställningar vid det här laget! Lite jobbigt ibland, men mycket kul, som vi alla vet!

Snabbt blev mitt Dalarösamlande breddat till bland annat tidningsurklipp, litteratur och allt som hade med Posten och övrig kommunikation att göra. Som bältespännare blev naturligtvis också alla bältespännarområdena en naturlig och viktig del.

Så, för ett par år sedan fick jag idén att jag kanske skulle försöka skriva något om mitt hembygdssamlande av Dalarö. Och, då att *inte* göra en traditionell beskrivning med fokus på ortens olika poststämplar och deras typolikheter.

Nej, jag tänkte försöka mig på att visa *Postens historia som en del av Dalarö sam- hället hela historia*, till och med att den är en del av dess "rygggrad"! Och, för att spänna bågen ytterligare: att utan tappa det filatelistiska skriva en bok som skulle intressera *både* frimärkssamlare och *även* allmänt hembygds- och skärgårdsintres- serade (det vill säga icke samlare)!

Efter fyra års fritidsskrivande "dag och natt" blev min bok färdig nu i våras, till Postmusei Vänners årsmöte, och där jag berättade om Dalarö och "hur man kan samla på en plats". Till min glädje blev min presentation och bok mycket uppskattade, och jag har fått göra min presentation vid flera tillfällen senare, inklusive hos oss på vårt hembygds- och skärgårdsintres- serade (det vill säga icke samlare)!

Jag har i min bok både "vridit" och försökt sätta in vårt filatelistiska hembygdssamlande i ett större sammanhang, liksom även resonerat om hur det kan utvecklas. De två huvudteman jag har är: "*Vad är historia?*" och "*Kan man samla på en plats?*" Med flit är båda frågorna lite "öppna" och jag resonerar om dem och mina svar, som jag ger.

Vad är historia, vad är historia *i sak*? Jag menar att kärnan är kommunikation. Det är genom kommunikation som förändringar och utveckling skett i historien: Det är samtal mellan människor, det är befordran av information och varor, och vi själva som reser. Postens centrala roll syns tydligt!

Kan man samla på en plats? Genom att samla på olika ting kan man komma både historien samt sin hembygd ännu närmare. Med hjälp av filateli och frimärkssamlande kan man samla sin orts historia! Jag har alltså *vänt på hela resonemanget*: med utgångspunkt från intresset för den egna hembygden har jag använt filatelin för att "samla på min plats".

Min bok är således samtidigt som det är en historiebereskrivning av Dalarö med öarna omkring, med deras postala historia som kärnan, minst lika mycket, egentligen *än mer*, ett resonemang om hur man kan intressera sig för och *samla sin hembygd med främst olika filatelistiska objekt*. Boken är en *exempelsamling* med tankar och resonemang som är applicerbara på alla platser över hela landet, eller utomlands!

Som några exempel på vad jag beskriver följer här några av bokens 41 kapitel rubriker:

Posten i äldre tider och Dalarö får eget postkontor

Dalarö får sin första poststämpel

Frimärken införs i Sverige

Ångbåtsposten

Vykort med Dalarömotiv

Militärpost under andra världskriget

Flygande skärgårdspost

Specialstämplar på Dalarö

Bakgrundstankar om igår

Posten på Dalarö Macken

Postala etiketter

Postmästarstämplar

Frankostämplar

Övriga postala tjänster

Brevmärken med Dalaröanknytning

Öarna omkring Dalarö (som tillhört

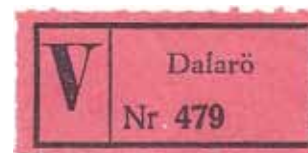
Dalarö postkontor)

Skärgårdsfrimärken

Exempel på samlarobjekt inom hembygdssamlatin

I det sista kapitlet dristar jag mig till att ge lite tankar om morgondagens hembygdssamlande med konkreta exempel på vad som skulle kunna ingå!

Jag ser med intresse fram emot tankar och reflektioner på mina resonemang om hembygdssamlandet idag och i framtiden från dig som läser dessa rader och min bok. Vår förening och vårt samlande har medvind idag, men hur länge? Hur kan vi utveckla oss och hembygdssamlandet *ytterligare* och med det få *ännu fler intresserade*?

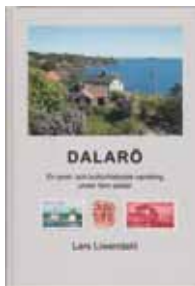
Exempel på hembygdssamlatin från Dalarö och andra orter.

Vi som förening fyller 30 år nu i höst. Själva hembygdssamlatin började lite tidigare. Båda är relativt unga i frimärkssamlarvärldens historia. Vårt samlande har, tror jag, en mycket stark framtid! Vad som är intressant på den filatelistiska samlararen är som vi vet inte statiskt, det förändras ständigt. Vad kommer att vara "poppis" imorgon? Just vårt samlande med sin starka koppling

till andra områden, inte minst till där vi som individer har våra rötter, tror jag kan bli än viktigare imorgon. På sätt och vis samlar alla vi hembygdssamlare ju vår egen, vår familjs och kanske även vår släkts historia tillbaka i tiden. Detta tror jag faktiskt är ett möjligt, konkret och kraftigt sätt att till och med *få fler* att intressera sig för vår hobby, "att samla frimärken", framöver! ◇

Ny litteratur

Följ med ut till Dalarö i Stockholms skärgård! En annorlunda historieberättelse utgående från Postens historia

Läs om *att samla en plats*. Med Dalarö som exempel berättas om hur man kan samla hembygdsfilateli på nya sätt. 285 sidor, inbunden och över 200 färgbilder.

Pris kr 280:- + porto 59:-.

Beställes från författaren:

Lars Liwendahl

Telefonvägen 15

126 37 Hägersten

lars.liwendahl@hotmail.com

PlusGiro: 25 39 54-2

Arméns mötesplatser i Sverige ur postalt och posthistoriskt perspektiv

Läs om posten till och från arméns mötesplatser under indelningsverket slutskede och i början av värnpliktsarmén. Boken är rikligt illustrerad med vykort, frimärken och stämplatser från ett 40-tal läger- och övningsplatser för armén i Sverige från Skåne till Norrbotten huvudsakligen mellan 1860 och 1930. Boken har ett kapitel om att samla postal dokumentation om svenska militära mötesplatser. 210 sidor, limbunden och över 150 färgbilder.

Pris kr 300:- + porto 40:-.

(Boken kan köpas till specialpris på mötet den 25 september).

Beställes från författaren:

Lars Lindblad

Smedby skolväg 106

184 33 Åkersberga

lars.lindblad@home.se

Nordea personkonto 3002-01 06637

UPPFRIM 2013

Som ett led i vår förenings 30-års firande kommer vi att delta på UPPFRIM 2013. När detta skrivs är ännu inte alla detaljer klara. Vi kommer ställa ut några hem-

bygdsamlingar utom tävlan och ha ett bord där man träffa representanter från föreningen. Viss försäljning kommer också att ske. Vi ses i Uppsala!

Utställare på Uppfrim 2013 i samband med föreningens 30-års jubileum (vardera en ram)

- Gustaf Ankarcrona: Inrikes post via Nabolandet (Sverige-Norge)
- Leif Bergman: Lokalpost
- Bertil Eriksson: Mitt Heby
- Hans von Euler: Normalstämpel 58 och dess littera-alfabet vid Uppsala 1
- Arne Forssén: Stockholmsutställningen 1930 på vykort
- Göran Heijtz: Stockholms äldsta poststämplatser
- Lidingö Filatelistförening: Lidingö
- Gunnar Lithén: Ångbåtspost
- Ulla Lundquist: Järfälla kommun på mitt vis
- Giselher Naglitsch: Postvägen Stockholm-Uppsala-norrut
- Arne O. Olsson: Sveriges äldsta järnvägspost
- Anders Pleijel: Ölands posthistoria
- Karin Svahn: Vätö poststation
- Andreas Tärnholm: Upplands Väsby från forntid till nutid
- Bengt-Göran Österdahl: Stämplatser från Enköpings kommun

Säljes Massor av stämplatser på klipp uppsatta på A4-blad säljes landskapsvis. Många rättvända. Mest från 60- och 70-talen men även några tidigare. Bra material för dokumentation av stämpeltyper från orter i landskapen. Finns en bladsats från varje landskap.

Hugo Bäckmark, Fabriksgatan 10, 52430 Herrljunga

Tel: 0513-10825 Mobil: 0702715100 hugo.backmark@telia.com

Program för 30-årsfirandet 30 oktober

Hålltider

17.00 – 17.10

Anders Bock inleder och hälsar alla välkomna till föreningens 30-årsjubileum.

17.10 – 17.50

Bildandet av Hembygdsfilatelisterna, Gustaf Ankarcrona berättar.

17.50 – 18.30

En desserttalrik hembygdsfilateli, Lars Liwendahl kåserar.

18.30 – 18.45

Diskussion.

19.00

Jubileumsmiddag på källaren Mowitz, för dem som så önskar.

Hembygdsfilatelisterna bokat bord och bjuder på ett glas mousserande vin innan maten, som var och en betalar själv.

Prisexempel: Toast Skagen till förrätt och oxfilé med potatismos och grönsaker till huvudrätt kostar 339 kr.

LEOPOLDs ANTIKVARIAT

Öppettider: Tisdag, Torsdag 11.00-18.00 och Fredag 11.00-16.00
Övriga tider enligt överenskommelse

Sturegatan 44, S-114 36 Stockholm, Sweden
E-mail: leopold@swipnet.se

Telefon: 08-21 34 20, Int. +46 8 21 34 20
Hemsida Internet: www.abm.se/leopolds

Välkommen till butiken Sturegatan 44
T-bana till Stadion, uppgång Karlavägen,
buss nr 1 hållplats Humlegården
eller buss nr 55 som stannar utanför butiken.

KÖPER och SÄLJER även POSTORDER

Gamla Vykort, Brev, Frimärkssamlingar, Gamla Aktiebrev, Böcker, Nålmarken, Bokmärken,
Samlarbilder, Etiketter, Autografer, Gamla kortlekar, Telefonkort, Brevmärken, Stämpelmarken,
Biljetter, Småskrifter, Tidskrifter, Kuriosa.

LEOPOLDs ANTIKVARIAT

Henrik och Owe Leopold

Sälj hos Skandinaviens ledande auktionshus!

Välkommen med
din inlämning.
040-25 88 50

AuctionHouse international

We value your collection
Postiljonen

www.postiljonen.com • stampauctions@postiljonen.se

Hässelby sanatorium

Bo Dahlner

Jag har fått ett par förfrågningar om Hässelby haft ett sanatorium, men svaret är nej! Däremot finns ett Hässelby Sanatorium vilket ligger i Mariannelund i Småland. Det är en socken inom Eksjö kommun. Sanatoriet byggdes upp ur medel ur Oscar II:s jubileumsfond och stod färdigt 1901. Hässelby sanatorium är klassat som riksintresse av Riksantikvarieämbetet.

I Facit Postal™ kan man läsa att poststationen som öppnade 1913 skrivits på två sätt, med eller utan bindestreck i Hässelby Sanatorium.

Referens:

Facit Postal™ VIII 2009

Stämpelnytt

Hans von Euler

Under sommaren 2013 såldes på Tradera ett tämligen slitet brev försett med en intressant etikett. Den är ett förstadium till de etiketter som fick blankettnummer 71, och tidigare inte rapporterad i sammanställningen av postala etiketter på SSPD:s hemsida, www.sspd.se, (men den är nu inskickad).

Etiketten är försedd med en stämpel (nst 58) från Stockholm 4 som visar att det en tid fanns en separat tidningsavdel-

ning på Södermalm. Stämpeln var inte känd då 1952 års stämpelhandbok gavs ut och torde vara sällsynt. ◇

En originell stämpel från nyare tid, slagen vid Uppsala 1 P den 14 maj 1992. Den finns på ett brev från Danmark som var adresserat till "S-75334 Sverige", fast det skulle till Kungsholmen i Stock-

holm. Brevet styrdes av postnumret till Uppsala där man skrev dit "Stockholm" och skickade det vidare till Stockholm. (Det visas för övrigt på Uppfrim 2013.)

Stämpeltexten "PO 3" känns obekant och frågan är vad den står för. Uppsala har inte haft postombudsstämplar och stämpeln borde ha anknytning till arbetet med ankommande post. Kanske post(nummer)område 3?

Jag är tacksam för uppgift om någon sett liknande stämplar från andra orter, eller med andra nummer. Och givetvis om någon är insatt i stämpeln tillkomst och användning! ◇

Hembygdsfilatelisterna 1983-2013

Gustaf Ankarcrona

Som tolvåring fick jag 1949 träffa storfilatelisten Fredrik Benzinger, en avlagssläkting till familjen. Han talade om för mig att det var stämplade märken jag skulle samla. Men det skulle vara fullt läsbara stämplat och gärna vackra sådana. Av hundra stämplade märken var det i snitt ETT stämplat märke som höll måttet, sa farbror Fredrik. Detta tog jag fasta på däremot inte vilka ortstämplar jag skulle samla på. Först i mogen ålder på 1970-talet då familjen skulle flytta till Jämtland påbörjade jag samlandet av Z läns ortstämplar. En anledning var också att jag för mitt militära jobb måste lära mig länets geografi. Detta samlande pågår än idag.

I slutet av 1970-talet utgav Föreningen Oscarianerna en ortstämpelförteckning för perioden 1885-1911. I Stockholm anordnade Norrorts FF en utställning med namnet *"Gräv där du står"*, alltså samla material från din hembygd. Den 30 oktober 1982 anordnade Norrorts FF, SSPD, FK Norrphil och Postmuseum ett symposium på museet benämnt "HEMORTSSAMLANDE – ETT SÄTT ATT VITALISERA FILATELIN". De stora pådrivarna var Postmuseums chef Karin Svahn (då Rabén) och Karl-Erik Stenberg, en av posthistoriens stora entusiaster. Karin och Karl-Erik kallade till ett möte på museet 7 maj 1983 med syfte att bilda en förening för hembygdssamlande. Man hade tillfrågat några hemortssamlare

om de kunde ställa upp i styrelsen nämligen Göran Adolfsson (avliden), Gustaf Ankarcrona, Sune Hedblom (avliden), Roger Larsson, Mogens Riboldt (avliden) och Torbjörn Salomonsson. Dessa valdes med Gustaf Ankarcrona som ordförande. På grund av min utlandskommendering 1984-87 valdes Mogens till ny ordförande 1984. Han kom att verka som ordförande i 20 år och som redaktör i 10 år fram till sin död 2004, då jag åter fick ta klubban. Vår nuvarande ordförande Anders Bock avlöste mig 2010.

Vid bildandet av föreningen 7 maj 1983 föreslog Karin Svahn att föreningens namn skulle vara "Riksföreningen för hembygdsfilateli" med kortnamnet "Hembygdsfilatelisterna". Föreningen fick en flygande start med tre på varandra genomförda utställningar, NYNÄS 84 i Nynäshamn, HEMBYGD 88 och SOL-PHIL 93 båda i Solna, alla under Mogens ledning. Vid föreningens 25-årsjubileum 2008 genomfördes HOLMEX 08 tillsammans med FRIM-UNG 08 under min ledning.

Föreningen fick redan från början en god ekonomi genom den stora medlemsanslutningen och omfattningen av urvalshäften. Det magiska talet 500 medlemmar passerades redan 1988, fem år efter starten. Sedan har medlemsantalet pendlat kring 500 och är idag cirka 450. I dagens utveckling inom filatelin och dess föreningsverksamhet

är detta en såväl imponerande som förvånande siffra. Medlemsantalen i såväl förbund som föreningar har under de gångna 30 åren påtagligt reducerats. Föreningar har i brist på medlemmar avvecklats eller slagits ihop.

Två för föreningen och dess styrelse viktiga personer bör nämnas, Per-Erik Nilsson och Lennart Gustafsson (avliden). Per Erik ställde redan 1985 upp som redaktör för tidningen.

Han var redaktör 1985-1991 och 2005-2012. Denna insats har tillsammans med övriga medarbetare resulterat i att detta jubileumsnummer är det 108:e numret av tidskriften Hembygdsfilatelisten. Lennart Gustafsson ingick från 1989 i redaktionskommittén. Han svarade för dokumentationen av postens förändringar av postorganisationen vad gällde postkontor, poststationer, lantbrevbärare med mera. Han publicerade totalt 53(!) ändringstryck fram till nummer 1/2003. Denna dokumentation har varit och är än idag ovärderlig. Efter denna tidpunkt har såväl Posten som vi själva helt förlorat greppet om denna utveckling inom Posten. Det finns ingen total dokumentation över förändringarna av företagspostkontor, postombud, lantbrevbärare med flera.

Många hembygdssamlare har under årens lopp byggt upp förteckningar, främst stämpelförteckningar, över län, landskap och kommuner samt mobila postinrättningar på järnväg och till sjöss. Dessa är mycket värdefulla för den engagerade samlaren. Facit Postal™ och dess föregångare har hela tiden varit en för-

utsättning för själva stämpelsamlandet men har efterhand tillfört betydelsefull information om postorganisationens förändringar och utveckling samt prissättning av olika poststämplar. En eloge främst till Göran Heijtz, som än idag jobbar med detta. Ännu finns det områden där postens utveckling inte dokumenterats för samlarna. Det är dags att fylla dessa luckor och publicera material som säkert finns.

Vad gäller publikationer med filatelistisk hembygdsprofil har dessa ökat under senare år. En av de tidigaste böckerna var Göran Adolfssons Ölandsposten (1981), som beskrev hela konceptet för postens verksamhet till lands, sjöss och i luften. Boken utgör än idag ett utmärkt underlag för vad en hembygdssamling bör innehålla. Alltså inte enbart en poststations- och stämpelförteckning över aktuellt område. En i år utkommen bok om alla kommunikationer inte enbart postens till och från en bestämd ort är Lars Liwendahls bok Dalarö under fem sekel. Här kan man verkligen tala om en komplett hembygdssamling.

Till sist några ord om hembygds-samlingar i samband med sanktionerade frimärksutställningar. På 1980- och 1990-talet strävande man att göra hembygdssamlingar till en egen klass eller underklass till posthistoriska exponat. Tiden har visat att hembygdssamlingar idag är så varierade i sitt upplägg att en egen klass blir helt missvisande. I stället förs exponatet till det område som innehållet närmast är anpassat för. Det kan vara posthistoria, stämpelexponat,

open, enram, motiv, vykort eller traditionell klass.
Jag önskar den nuvarande styrelsen och medlemmarna i Hembygdsfilatelisterna

all fortsatt framgång med föreningen och utvecklingen av samlandet av hembygdsfilateli. ◇

Möten hösten 2013 & våren 2014

ONSDAGEN DEN 30 OKTOBER KL. 17.00 (OBSERVERA TIDEN)

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 Jubileumsfirande. Se artikeln på sidan 38 för detaljer.

ONSDAGEN DEN 27 NOVEMBER KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 17.30 Samling

Kl. 17.30 - 18.30 Stockholms posthistoria 1583 - 1920, Göran Heijtz.

ONSDAGEN DEN 29 JANUARI KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 18.30 Program ännu ej bestämt.

ONSDAGEN DEN 26 FEBRUARI KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 18.30 Program ännu ej bestämt.

ONSDAGEN DEN 26 MARS KL. 17.00 - 18.30

På Postmuseum Konferensrummet.

Kl. 17.00 - 18.30 **Årsmöte.**

Aktuella mötesdata finns alltid på föreningens hemsida:

www.sff.nu/hembygdsfilatelisterna

Annonspriser:

Medlemmar: gratis (svartvit)

Handlarannons (färg):

Helsida bak 1200 kr,

övriga helsidor 1000 kr

halvsida 600 kr

Handlarannons (svartvit):

Helsida bak 800 kr

övriga helsidor 750 kr

halvsida 400 kr

kvartssida 250 kr.

swestamp

Oscar II

AUKTION 1 DECEMBER 2013

SWESTAMP AB

EJDERVÄGEN 50, SE-12349 FARSTA

swestamp@hembygdsfilateli.se

Oscar II

AB PHILEA

Svartensgatan 6
116 20 Stockholm
Tfn 08-640 09 78

KVALITETSAUKTIONER

Vi söker alltid kvalitetsmaterial.
Välkommen in till oss i Stockholm, Uppsala, Göteborg,
Malmö, Skara, Umeå eller Kalmar, så hjälper vi till att
sälja Era objekt - med bästa resultat!

mail@philea.se – www.philea.se